

KOHTI KESTÄVÄÄ TULEVAISUUTTA

Tulevaisuuslukutaito ja tulevaisuuksien avartaminen
ekologisen kriisin aikakaudella

Otto Tähkää
Tulevaisuuskoulu
@OttoThkp

Tulevaisuuskoulu on lapsille ja nuorille tarkoitettu **taiteellinen ja toiminnallinen tutkimusmatka vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin** ja tulevaisuuslukutaidon perusteisiin.

Pyrkimyksenä on ennen kaikkea kehittää proaktiivista tulevaisuussuhdetta eli **kykyä ja halua tarttua toimeen toivotun muutoksen aikaansaamiseksi** – kohti kestävämpää tulevaisuutta.

Tavoitteena on antaa lapsille ja nuorille **edellytykset kohdata nopeasti muuttuva ja epävarma tulevaisuus**. Haluamme vahvistaa lasten ja nuorten **luottamusta tulevaisuuteen ja omaan pärjämiseen** riippumatta siitä, minkälaiseksi tulevaisuus muotoutuu.

PAST
←

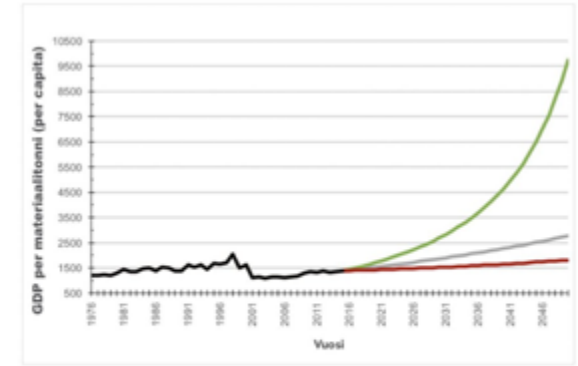
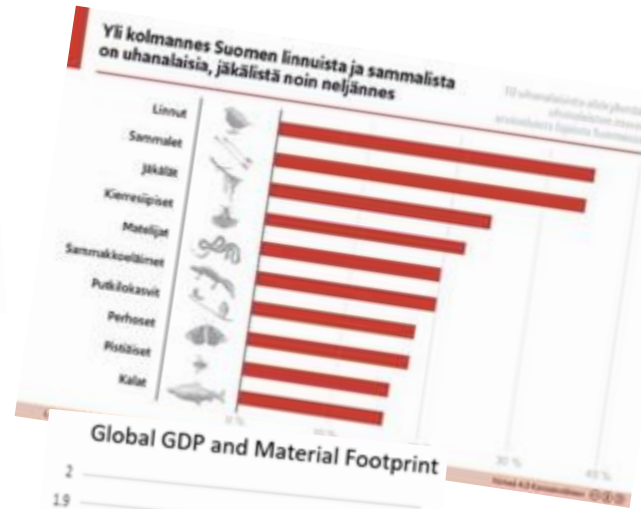
NOW
—

FUTURE
→

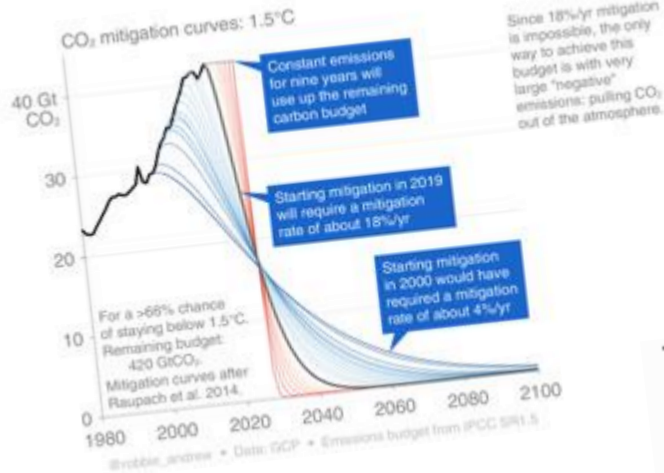
Ekologinen kriisi kiihtyy, mutta talouden dematerialisaatio ja ympäristöhaittojen irtikytkentä ei ole käynnissä tai näköpiirissä.

Human society under urgent threat from loss of Earth's natural life

Scientists reveal 1 million species at risk of extinction in damning UN report

Kuvio 3. Suomen talouden materiaalityöntekijä (BKT/DMC): havaittu arvo (vuodet 1970-2015), projektiot (2016-2050). Vihreä käyrä - "oikeistunut irtikytkentä"; harmaa käyrä - materiaalityöntekijä per capita käyttö vuoden 2015 tasolla; punainen käyrä - käytön kaavu nykytrendin mukaisesti.

There is more CO2 in the atmosphere today than any point since the evolution of humans

Global GDP and Material Footprint

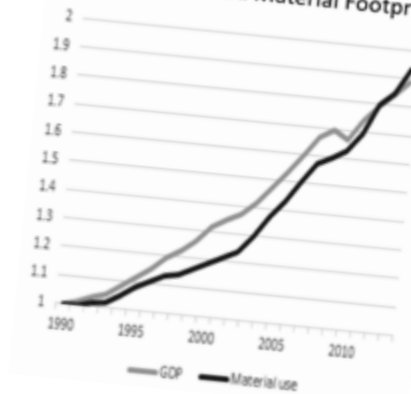
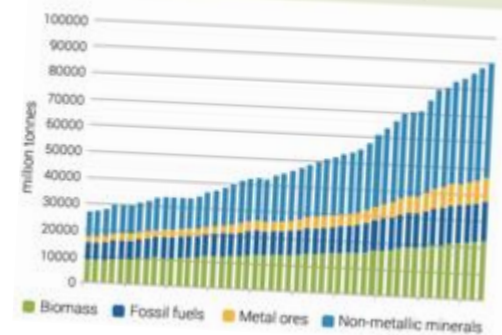

FIGURE 2.2 Global material extraction in four main material categories, 1970-2017, million tonnes

Vaclav Smil: 'Growth must end. Our economist friends don't seem to realise that'

Jonathan Watts

The scientist and author on his latest book - an epic, multidisciplinary analysis of growth - and why humanity's endless expansion must stop.

“The economists will tell you we can decouple growth from material consumption, but that is total nonsense. The options are quite clear from the historical evidence. If you don't manage decline, then you succumb to it and you are gone.”

Ekologinen kriisi historiallisesti ainutlaatuinen ongelma, jonka ratkaiseminen edellyttää **radikaalisti uudenlaista ajattelua** sekä kykyä kuvitella **vaihtoehtoisia, kestävämpiä tulevaisuuksia**

“Any student of the rise and fall of cultures cannot fail to be impressed by the role played in this historical succession by the image of the future. **The rise and fall of images of the future precedes or accompanies the rise and fall of cultures.** As long as a society's image is positive and flourishing, the flower of culture is in full bloom. Once the image begins to decay and lose its vitality, however, the culture does not long survive.”

Fred Polak (1973)

Francis Fukuyama

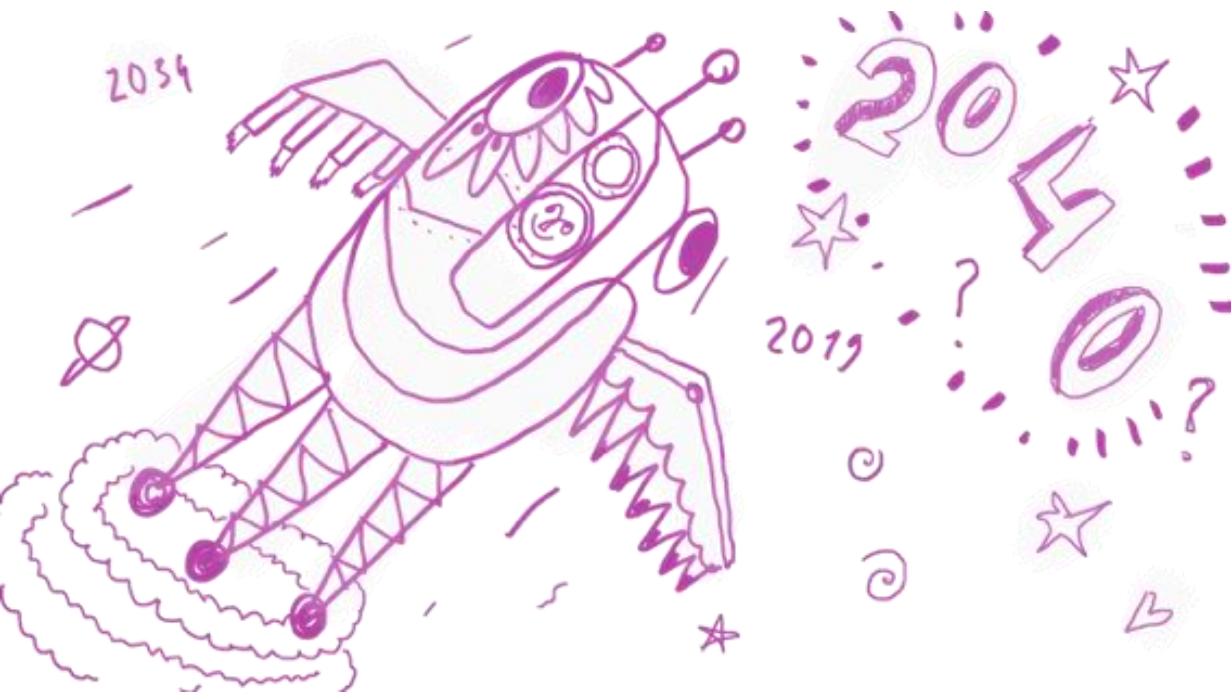
THE END
OF HISTORY
AND
THE
LAST
MAN

FUTURE

Toisenlaisen tulevaisuuden kuvittelemisen on käynyt lähes mahdottomaksi, vaikka juuri se olisi välttämätöntä. Miksi?

1. Modernistinen maailmankuvamme rajoittaa uudistumiskykyämme
2. Tapamme ajatella ja käyttää tulevaisuutta liian rajoittunutta ollakseen hyödyllistä

Muutos- ja murrosaikoina tarvitaan **tulevaisuuslukutaitoa**.
Meidän on opittava **ajattelemaa tulevaisuudesta**
laajemmin ja **hyödyntämään tulevaisuuskuvittelumme**
potentiaalia paremmin.

MITÄ ON TULEVAISUUDENTUTKIMUS?

Tulevaisuudentutkimuksen lähtökohdat

1

Tulevaisuutta ei
voi ennustaa

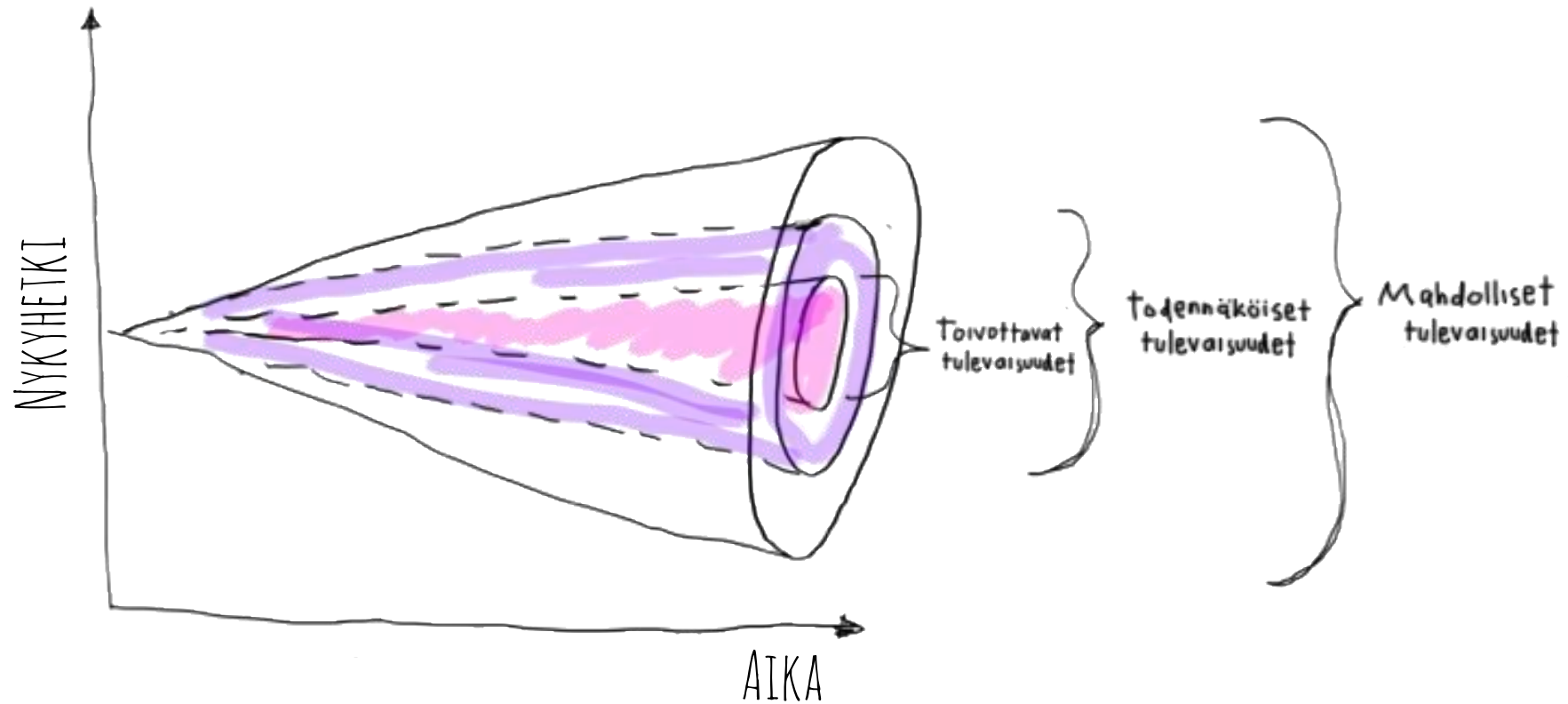
2

Tulevaisuus ei
ole ennalta
määrätty

3

Tulevaisuuteen
voi vaikuttaa

Vaihtoehtoiset tulevaisuudet

Tulevaisuudesta tietäminen...

Tulevaisuustieto luonteeltaan ehdollista

Tarkoitus saada aikaan toimintaa

Joskus pieleen mennyt
"ennustus" voi olla paras

Tulevaisuudessa voi tapahtua
myös kokonaan "uutta"

ENTÄ TULEVAISUUSLUKUTAITO?

Tulevaisuuslukutaito on yksilön henkilökohtainen **kyky tai taito "käyttää" tulevaisuutta** nykyhetkessä.

Tavoitteena oppia ajattelemaan tulevaisuudesta muutenkin kuin vain nykyhetken todennäköisenä tai mahdollisena lineaarisena jatkumona sekä tekemään päätöksiä tulevaisuuteen perustuen menneisyyden sijaan.

Korostaa antisipaatioiden merkitystä nykyhetkessä valintoja ohjaavina tekijöinä – usein tiedostamattomasti.

Tulevaisuuslukutaito henk. koht. taitona

Luova ja kriittinen ajattelu

Henkilökohtainen resilienssi

Kyky kuvitella vaihtoehtoisia
tulevaisuuksia

Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen

Proaktiivinen tulevaisuussuhde

Systeminen ja holistinen ajattelu

Tulevaisuuden muotoutumiseen
vaikuttavien muutosvoimien
tunnistaminen

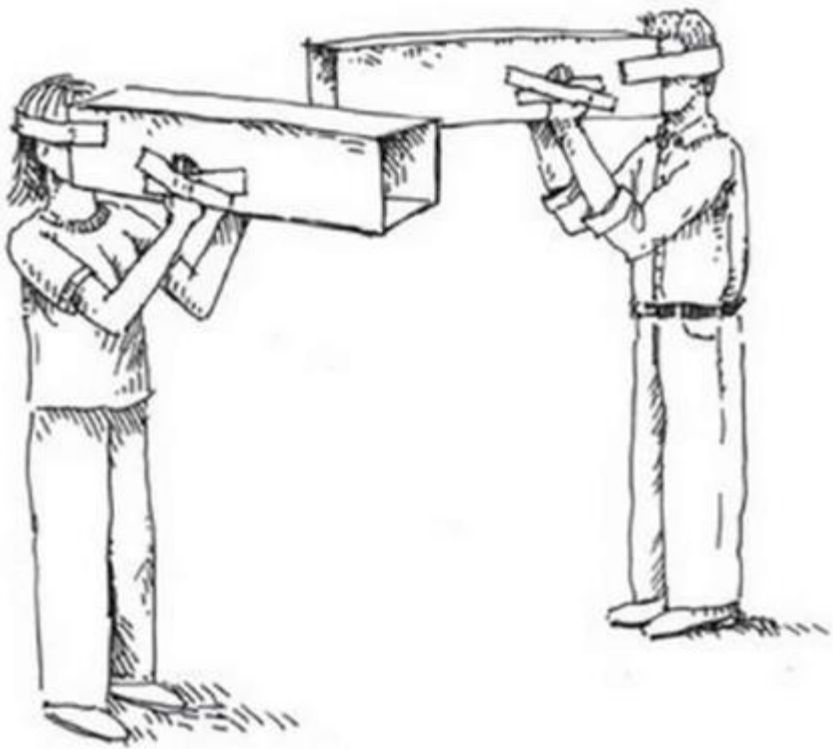
Pitää sisällään tietämisen ja **tekemisen**

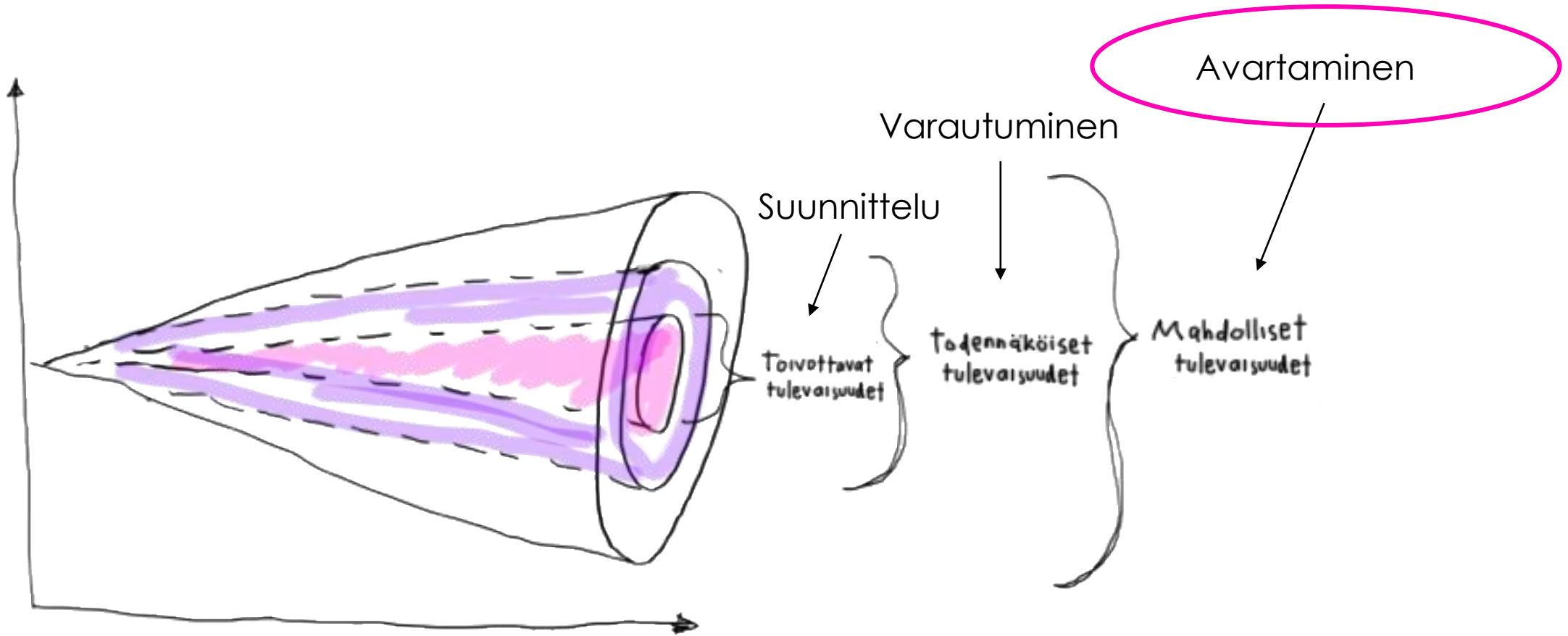
"The future does not exist in the present but anticipation does. The form the future takes in the present is anticipation."

"Anticipation is a powerful force shaping what we see and do, but we do not think very often about why or how we use the future."

Omaksumamme kuvat ja käsitykset tulevaisuudesta sekä olettamuksemme siitä mikä on nykyhetkessä ja tulevaisuudessa mahdollista tai todennäköistä **rajoittavat tulevaisuuskuvittelumme potentiaalia** ja tapoamme käyttää tulevaisuutta.

Tapamme ajatella ja käyttää tulevaisuutta on tyypillisesti epämääräistä ja rajoittunutta

Myös tulevaisuusajattelu kaipaa venyttelyä.

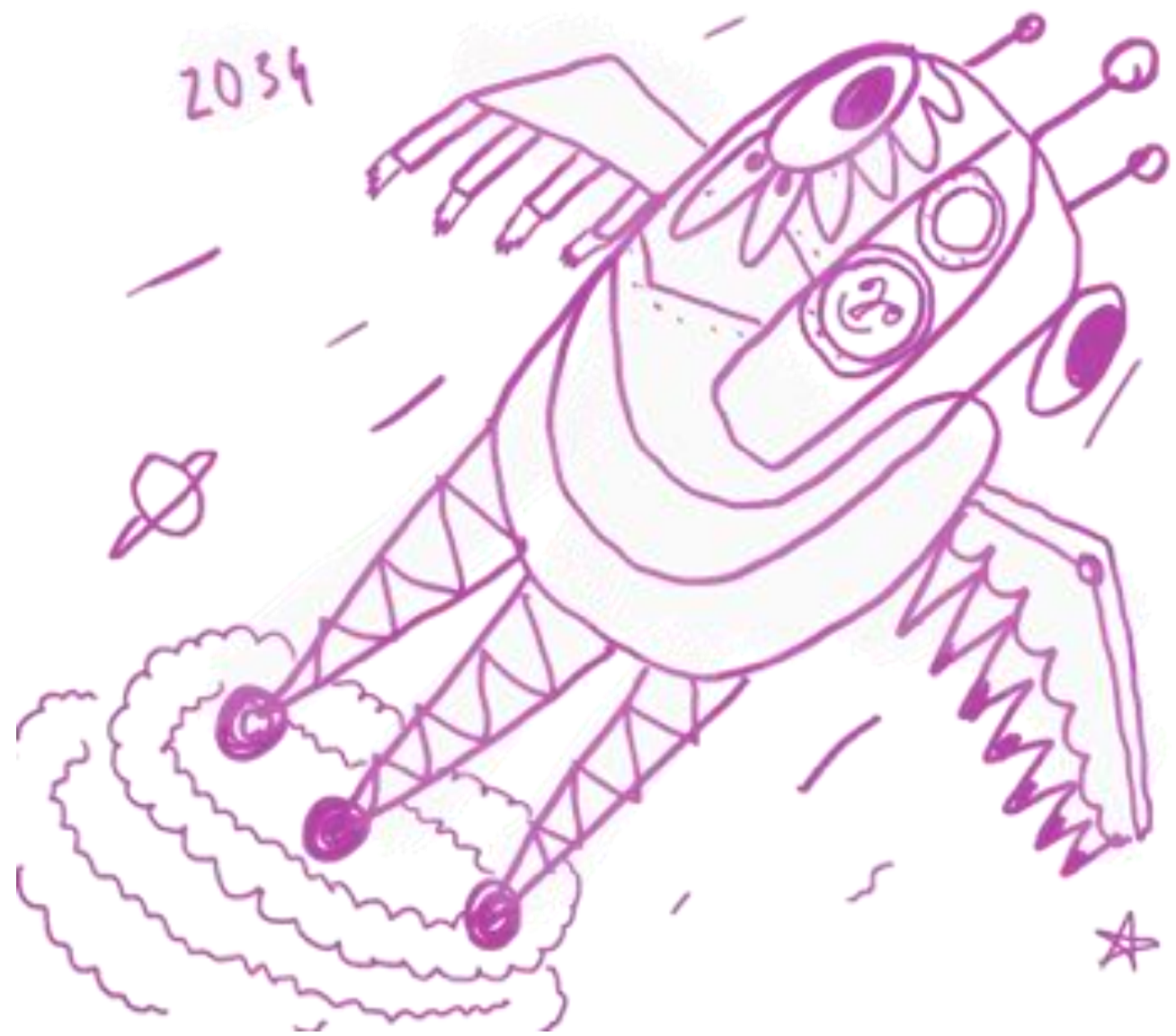
Heikot signaalit ja Entä jos –kysymykset
tulevaisuuksien avartajina.

Entä jos mahdollinen olisikin mahdollista tai
epätodennäköisestä tulisi totta?

TYÖPAJA:

TUTKIMUSMATKA VAIHTOEHTOISIIN TULEVAISUUKSIIN

POSITIIVISET SIGNAALIT

Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta voimme tunnistaa nykyhetkessä tulevaisuuden muotoutumiseen vaikuttavia erilaisia muutosvoimia.

Heikot signaalit ovat merkki nousevasta ilmiöstä tai ensioire muutoksesta. Heikot signaalit ovat mahdollisen muutoksen ensimmäisiä ituja, joista saattaa versota jotain merkittävää.

Tehtävä:

Keskustelkaa ryhmissä havaitsemistanne **muutosvoimista, jotka voisivat tukea oppilaitosten omaa transformaatiota** olemassa olevaa toisintavasta yhteiskuntaa uudistavaksi voimaksi?

Käyttäkää hyväksenne kaikkea mitä tiedätte ja olette kuulleet tai keskustelleet koulutuksen aikana. **Yrittäkää keksiä mahdollisimman monta positiivista signaalia** ja kirjoittakaa havaintonne post it -lapuille.

TULEVAISUUDEN OPPILAITOS

Olette vuodessa 2035. Kuvailkaa tulevaisuustaulukoon, **minkälainen on tulevaisuuden yhteiskuntaa uudistava koulutusorganisaatio.**

Tarkastelkaa kysymystä yksi rivi kerrallaan:

1. Oppiminen ja opetus

- sisällöt, oppimisen tavat, oppimisympäristöt
- ekososiaalinen sivistyminen, uudistava oppiminen
- eri taiteenlajien mahdollisuudet ja vahvuudet

2. Toimintakulttuuri

- vastuullisuus, osallisuus ja yhteisöllisyys
- tulevaisuuden toivon luominen
- yhteinen toiminta kestävän tulevaisuuden puolesta

3. Johtaminen

- ekososiaalinen sivistys ja kestävä tulevaisuus arvoissa, strategiassa ja tarkoituksessa
- oppilaitos oppivana yhteisönä ja yhteiskunnan uudistajana

4. Kumppanuudet

- miten oppilaitos tekee muutoksen todeksi kumppaneidensa kanssa?

Oppiminen ja opetus				
Toimintakulttuuri				
Johtaminen				
Kumppanuudet				

MUUTOKSEN RESEPTI

Käyttäkää tulevaisuustaulukkoa apuna ja kuvailkaa, miten ja mistä aineksista syntyy tulevaisuuden yhteiskuntaa uudistavan oppilaitos?

Missä suhteessa tarvitaan toimintaa entä rohkeutta? Kenties hyppysellinen utooppista ajattelua? Tai aimo annos globaalia näkökulmaa?

Miten ainekset sekoitetaan oikeassa suhteessa, parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi?

Pitääkö aineksia keittää, paistaa kohottaa tai vaivata?

Resepti

Raaka-aineet

Ohjeet

TULEVAISUUDEN ARKEOLOGIAA

Tervetuloa vuoteen 2100 – maailmaan, jossa ihmiskunta on oppinut elämään yhden planeetan kantokyvyn rajoissa. Edistystä ei enää mitata kapeasti bruttokansantuotteella, vaan etusijalle ihmisten ja luonnon hyvinvointi. Talous- ja kasvukeskeinen maailmankuva on tehnyt tilaa merkityksellisyyden tavoittelulle.

Vietätte vapaapäivää menneisyyden museossa, jossa on näytteillä esineitä 2010-luvulta. Esineet sekä niiden edustamat ajatukset ja arvot vaikuttavat teistä käsittämättömiltä, suorastaan naurettavilta. Näinkö ihmiset todella ajattelivat 90 vuotta sitten? Uskoivatko he todella tähän?

Tehtävä:

Pohtikaa, mikä meidän oman aikamme ajatus tai arvo tulee vaikuttamaan oudolta, käsittämättömältä tai naurettavalta tulevaisuudesta käsin tarkasteltuna. Tehkää annetuista materiaaleista museoesine, joka kuvastaa tätä ajatusta tai arvoa. Kirjoittakaa teoskuvaus ja valmistautukaa museon avajaisiin!

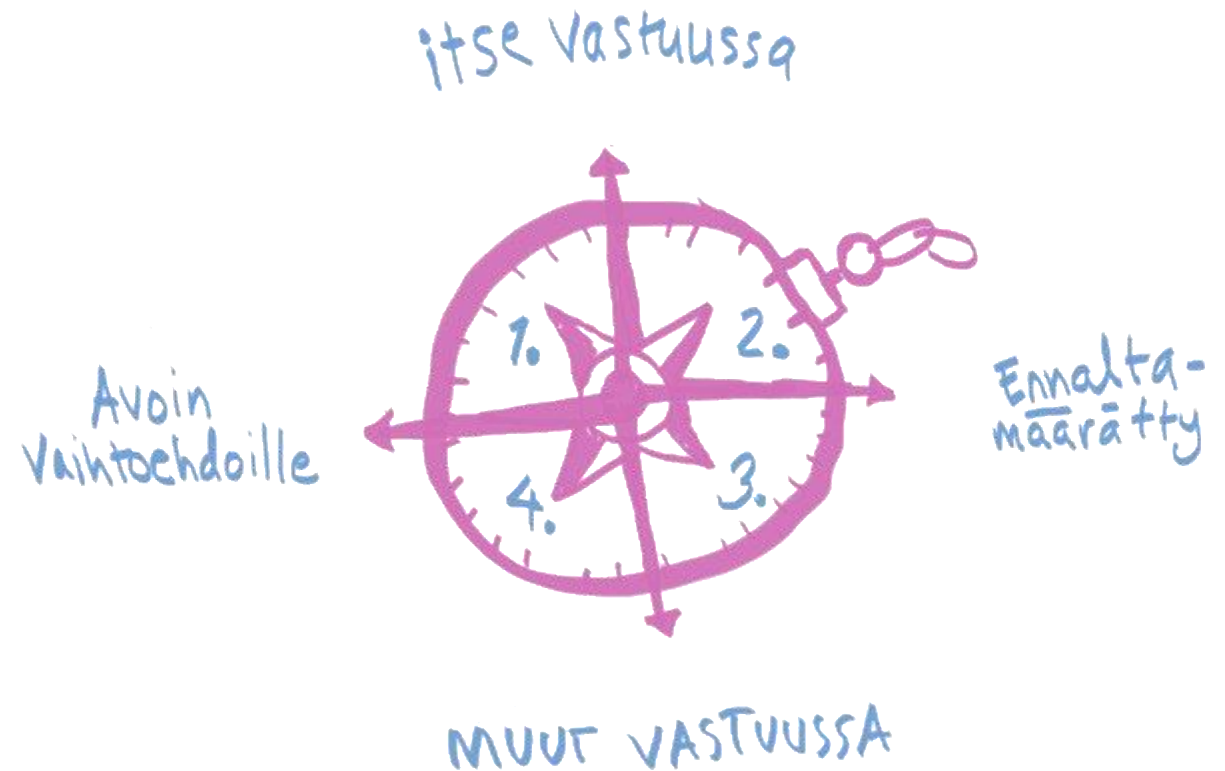
MINÄ MUUTOKSENTEKIJÄNÄ

Minkälainen on sinun henkilökohtainen tulevaisuussuhteesi?

Sijoita itsesi yhteen tulevaisuuskompassin neljästä lohkosta.

Aloita vaak-akselista ja pohdi, minkälaisena näet tulevaisuuden. Koetko, että tulevaisuus on avoinna erilaisille vaihtoehdoille vai onko se kehittymässä johonkin ennalta määrättyyn suuntaan?

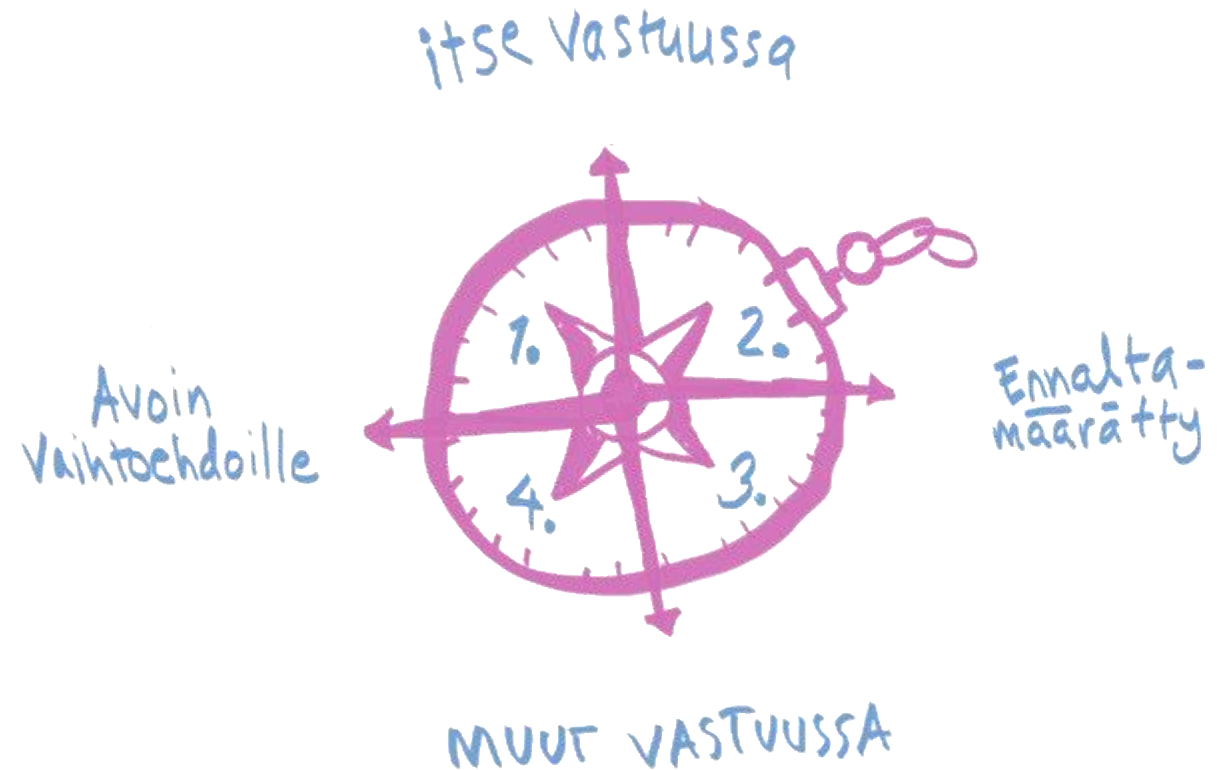
Etene seuraavaksi pystyakselille ja pohdi, kuka on vastuussa siitä, minkälaiseksi tulevaisuus muotoutuu. Koetko, että voit itse vaikuttaa tulevaisuuden suuntaan vai määrittävätkö muut, minkälainen tulevaisuudesta tulee?

MINÄ MUUTOKSENTEKIJÄNÄ

Keskustele parisi kanssa:

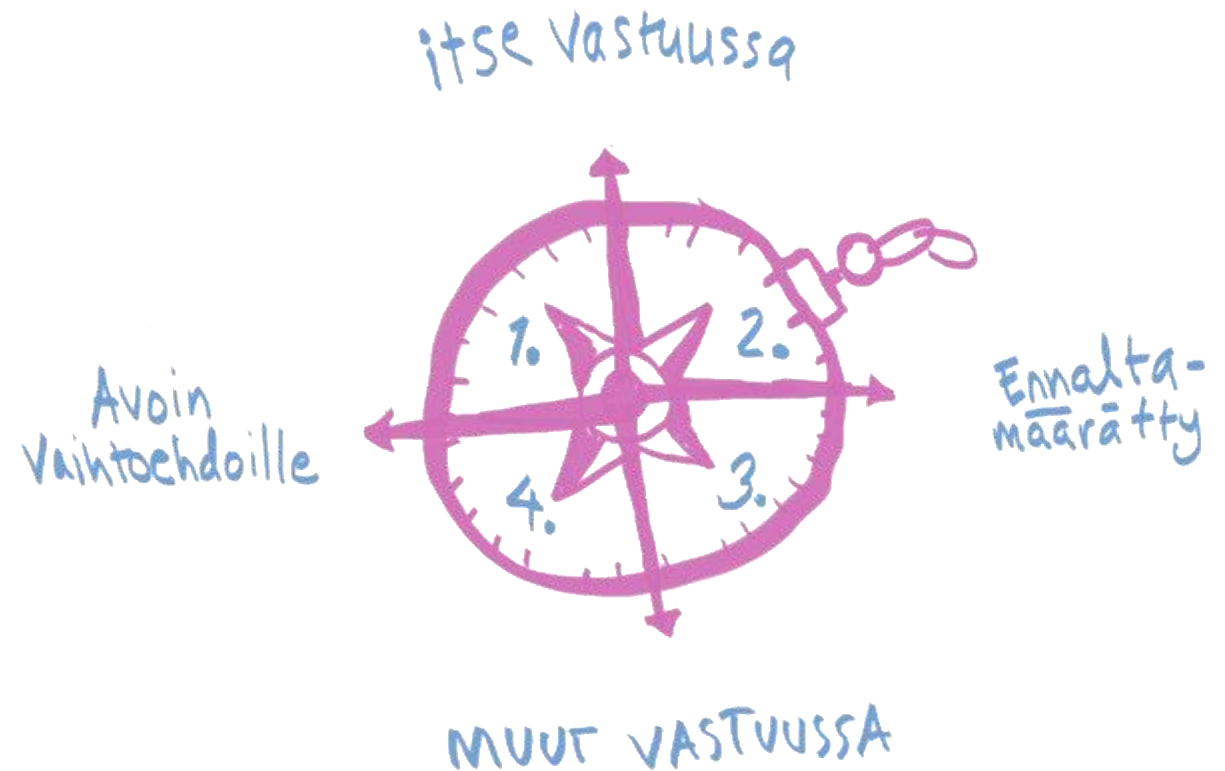
- Missä ruudussa olet ja miksi?
- Mihin perustat olettamuksesi tulevaisuudesta? Miksi koet, että se on ennalta määrätty tai avoin vaihtoehdoille?
- Mihin perustat olettamuksesi kyvystäsi vaikuttaa tulevaisuuden muotoutumiseen?
- Mikä omassa tulevaisuussuhteessasi on hyvää tai mukavaa? Entä huonoa tai epämukavaa?
- Kerro 5 syytä miksi olet oikeassa suhtautumisessasi tulevaisuuteen.

MINÄ MUUTOKSENTEKIJÄNÄ

Siirry mielessäsi siihen ruutuun, jossa mieluiten haluaisit olla. Jos olet jo itsellesi mieluisessa ruudussa, siirry siihen ruutuun mikä tuntuu sinusta kaikkein kaukaisimmalta tai epämiellyttävimmältä.

- Miksi tämä olisi mieluisin/epämieluisin ruutu?
- Mitä täytyisi tapahtua, jotta muutos olisi mahdollinen?
- Mitä tietoja tai taitoja sinun pitäisi hankkia?
- Minkälaista tukea tai apua tarvitsisit?
- Mistä sinun pitäisi luopua?

KIITOS!

otto@tulevaisuuskoulu.fi

www.tulevaisuuskoulu.fi

@Tulevaisuuskoulu

@Tutukoulu, @OttoThkp